

TÄRKEÄ TERVEYS

Karoliina Ojanen

Elina Oinas & Jutta Ahlbeck-Rehn (red.) 2007: *Kvinnor, kropp och hälsa*. Studentlitteratur, Lund, 304 s.

Elina Oinaan ja Jutta Ahlbeck-Rehnin toimittama teos onnistuu esipuheessa mainitussa tavoitteessaan lähestyä terveyteen liittyviä kysymyksiä monipuolisesti feministisen teorian näkökulmasta. Teoksessa teoreettinen ja empiirinen aines lomittuvat havainnollisesti toisiinsa, ja kokoelma on erinomainen puheenvuoro ruumiillisuuden tematiikkaan.

Kirja koostuu 12 artikkelista, jotka kiinnittävät poikkeuksellisen sulavasti toisiinsa. Kirjaa ei ole jaettu teemallisiin kokonaisuuksiin, mutta tämä ei tuota sirpaleista vaikutelmaa. Voikin olla, että teemajaottelu olisi aiheuttanut turhaa katkoksisuutta artikkelien väliselle keskustelulle.

Enemmistö kirjoittajista on taustaltaan yhteiskuntatieteilijöitä, mutta mukana on myös psykologian, kirjallisuustieteen ja historian tutkijoita. Aihetta lähestytään siis monista näkökulmista ja varioivin aineistoin, mikä osaltaan ilmentää ruumiiseen kytkeytyvien seikkojen keskeisyyttä kulttuuria järjestävänä, tuottavana ja uusintavana elementtinä. Kokoelmassa käsitellään esimerkiksi nuortenkirjallisuuden kuvauksia tyttöjen ruumiillisuudesta ja seksuaalisuudesta (Österlund, Franck) sekä muun muassa kuukautisia koskevia lääketieteellisiä diskursseja 1900-luvun alussa (Ahlbeck-Rehn). Teoksessa piristävää onkin se, että se avaa ruumiillisuutta käytännönläheisesti ja monipuolisesti. Kokoelma säilyy silti yhtenäisenä, ja kaikissa kirjan artikkeleissa käsitellään tavalla tai toisella esimerkiksi kysymystä vallan kietoutumisesta ruumiillisuuteen.

Kokoelman aloittaa kirjan toimittajien ytimekäs katsaus ruumiillisuuden feministiseen tutkimukseen. Katsauksessa todetaan,

että ruumiillisuuden sosiaalisia, kulttuurisia ja lääketieteellisiä käytäntöjä tutkimalla voidaan tarkastella kysymystä vallasta. Koska ruumis on se mitä olemme, on idea henkilökohtaisen poliittisuudesta hedelmällinen. Tätä käsittelee esimerkiksi Pia Liljeroth tarkastellessaan naisten synnytyspelkoja, ja miten tällaisista peloista kärsivä tai keisarinleikkausta vaativa nainen luokitellaan lääketieteellisissä diskursseissa muun muassa eräänlaiseksi synnytyskoneeksi palauttaen synnytyspelot ”organismin” ongelmiksi.

POSTKOLONIALISTISIA SILMÄYKSIÄ

Postkoloniaalisuuden tematiikkaa avataan innostavasti useammassakin artikkelissa. Salla Tuori tutkii heteronormatiivisuuden ilmentymiä maahanmuuttajataustaisille naisille suunnatussa projektissa sekä monikulttuurisuutta käsittelevissä seminaareissa. Tuori käsittelee kyseisiin konteksteihin liittyvää oletusta maahanmuuttajanaisten heteroseksuaalisuudesta ja heihin automaattisesti sijoitetuista muista erityisen kankeista sukupuoliodotuksista. Tuorin huomio monikulttuurisuustyön heteronormatiivisuudesta keskustelee mielenkiintoisella tavalla Marika Kivisen artikkelin kanssa. Kivinen analysoi suomenruotsalaisen, feministisen julkaisun naisen seksuaalisuuteen ja sukupuolielimiin keskittyvää numeroa. Kivinen käsittelee sitä, miten kyseisessä numerossa feminismin sisältyy tahattoman imperialistinen sävy. Hän avaa tapaa, jolla lehdessä naiseen kohdistuvaa väkivaltaa lähestytään lähinnä sukupuolielinten silpomista käsittelevien juttujen kautta. Näin naiseen kohdistuva väkivalta sijoitetaan toisaalle suomalaisesta kulttuurista ja yhteiskunnasta, vaikka myös Suomessa naiseen kohdistuva väkivalta on

vakava ongelma (Keskinen tässä kirjassa). Näin suomalaisuudesta piirtyy kuva tasa-arvon ja oikeudenmukaisuuden tyyssijana. Tuorin huomio maahanmuuttajataustaisiin naisiin sijoitetuista heteronormatiivisista ennako-odotuksista asettuu Kivisen analyysin kanssa kiinnostavaan yhteyteen: molemmissa tapauksissa stereotypioita ja tietynlaista sukupuolijärjestystä tuotetaan ja uusinnetaan sijoittamalla ne osaksi ”toista”. Kivinen kuitenkin tulkitsee, että tällä tavoin saadaan luotua tilaa naisten alistamisen ja miesten vallan käsittelylle sekä feminismin tarpeellisuudelle myös suomalaisessa yhteiskunnassa. Kivinen selvittää artikkelissa kriittisesti suomalaisen feminismin imperialistisia ja kolonialistisia piirteitä pohtimalla sitä, mihin suomalainen feminismi tällaista toiseuden rakentamista tarvitsee. Tätä seuraa Elina Oinaan ja Katarina Jungarin artikkeli hiv-aktivismista postkoloniaalisena vastarintana. Artikkelissa Afrikan hiv-tilannetta tarkastellaan osoituksena globaalista taloudellisesta epätasa-arvosta ja länsimailman vinoutuneista poliittisista pyrkimyksistä. Oinas ja Jungar huomauttavat, että harvoin Afrikan aids-tilannetta käsiteltäessä mainitaan, että vain noin 17 prosenttia hiv-virukseen sairastuneista saa asianmukaista lääkitystä. Vakavaa hiv-tilannetta selitetään mieluummin viittaamalla Afrikan myyttiseen ”erilaisuuteen” kuin puuttumalla taloudelliseen epätasa-arvoon ja lääkkeiden saatavuuteen.

TOIMIVA, TUOTTAVA, TILAA TARVITSEVA

Kokoelman artikkeleissa ruumista lähestytään sekä yhteiskuntaa peilaavana että todellisuutta aktiivisesti tuottavana. Monia artikkeleita ohjaavat poststrukturalistiset lähestymistavat, jolloin ruumista tarkastellaan butlerilaisen performatiivisuuden näkökulmasta. Tätä näkökulmaa soveltaa oivaltavasti esimerkiksi Jennie Westlund tutkiessaan nuoren naisen kerrontaa rintasyövästään ja sitä millä tavoin naiseuden tuottaminen tällaisessa

kontekstissa rakentuu, kun proteesin kätke-
misen tavoista muodostuu performatiivinen
sukupuolta tuottava teko. Sari Charpentier
lähestyy ruumiillisuutta puolestaan tarkas-
tellen materiaallisen merkitystä sosiaalisen
ja kulttuurisen tuottamisessa. Charpentier
soveltaa posthumanistista feminististä teoriaa
työpaikan sukupuolittuneiden käytäntöjen tut-
kimukseen. Hän raaputtaa mielenkiintoisella
tavalla esille, miten kyseisellä työpaikalla
vanhempien naistyöntekijöiden ärtymystä
työelämässä selitetään vaihdevuosisien aiheu-
tamana oireiluna palauttaen työorganisaation
ongelmat yksittäisen naisen ruumiin aiheu-
tamiksi seurauksiksi. Biologisesta, materiaa-
lisesta ruumiista tulee ikään kuin aktiivinen
toimija todellisuuden muodostamisessa.
Tämäntyyppistä näkökulmaa ja siis materia-
allisen merkityksen avaamista ja pohdintaa
kulttuuristen ilmiöiden konstruomisessa jäin
kokoelmalta kaipaamaan lisää. Materiaallisen
ja kulttuurisen yhteen kietoutuneisuutta olisi
toivonut käsiteltävän eksplisiittisesti useam-
massa kuin yhdessä artikkelissa.

Oman tallityttökulttuuria käsittelevän väi-
töstutkimukseni näkökulmasta pidin mielen-
kiintoisena Elina Oinaan ja Anna Collanderin
artikkeliä tytöille suunnattujen keskusteluryh-
mien merkityksestä: miten ne tukevat tyttöjä
kasvussa naisiksi ja miten niissä tytöt saavat
omaa tilaa, jossa käsitellä kasvuun ja ruu-
miillisuuteen liittyviä kysymyksiä. Oinas ja
Collander toteavat tällaisten tilojen puuttuvan
yhä usein tyttöjen elämästä. Ratsastustalleille
muodostuvia tyttöjen yhteisöjä voi myös tätä
näkökulmaa vasten pitää merkityksellisinä,
sillä talleilla tytöt toimivat tiiviissä tyttöporu-
koissa kokien tallin olevan oma paikka, jossa
voi toimia vapaammin kuin yleensä. Artikke-
lissa korostetaan yhteisöllisen valtaistamisen
merkitystä yksilökeskeisen feminismin sijaan.
Oinaan ja Collanderin mukaan individua-
listisia vaikutusmahdollisuuksia korostava
”peppifeminismi” on ongelmallinen tyttöjen
voimaannuttamisyhtymyksissä. Tyttöryhmä-
toiminnan mahdollinen voima voisikin olla
siinä, että se yhdistäisi enemmän sekä yksi-

lökeskeistä että kulttuurista lähestymistapaa tyttöjä askarruttavien asioiden käsittelyyn. Oinaan ja Collanderin mukaan tyttötyön tulisi tukea tyttöjä tyttöyteen, joka on tietoinen toimintaa kehystävän sukupuolijärjestyksen sosiaalisista ja kulttuurisista normeista, mutta jossa myös rajojen ylitykset, kyseenalaistaminen ja parodiointi olisivat mahdollisia. Yksilökeskeisen voimaannuttamispuheen sijaan tytöt tarvitsevat kollektiivista feminismiä, mikä lienee tärkeä seikka myös tyttöryhmien ulkopuolella.

Kokoelman käytännönläheinen tapa käsitellä ruumiillisuuden ja terveyden poliittisia kytköksiä feministisen teorian valotuksessa

on tervetullutta, ja teoksesta lienee iloa paitsi opiskelijoille myös tutkijoille. Vaikka ruumiillisuus on pitkään ollut yksi feministisen tutkimuksen lempiaiheita, tarjoaa teos tuoreita lähestymistapoja ja kiinnostavia huomioita erityisesti ”terveen” ruumiin tutkimukseen asettaen teoreettiset ideat tiiviiseen kosketukseen empirian kanssa.

FM Karoliina Ojanen työskentelee tohtorikoulutettavana Helsingin yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitoksella folkloristiikan oppiaineessa ja valmistelee väitöskirjaa tytöistä ja tyttöyhteisöistä ratsastustallilla.
karoliina.ojanen@helsinki.fi